

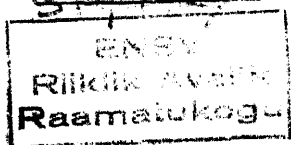
EESTI KIRJANDUS

EESTI KIRJANDUSE SELTSI VALJAANNE

TOIMEKOND: J. AAVIK, M. J. EISEN, V. GRÜNTHAL, J.
JÖGEWER, A. JÜRGENSTEIN, M. KAMPMANN, A. KITZBERG,
J. LUIGA, W. REIMAN, J. TÕNISSON

ÜHEKSAS AASTAKÄIK

1914

EESTI KIRJANDUSE SELTSI KIRJASTUS

Mõnda Eesti keele alalt.

J. Jõgewer.

II. Omastav kaasus (genitiv) Eesti keeles.

Linna majad, mere lained, tule valgus, rahvaste ajalugu, inimese elu.

Kelle või mille majad, lained, valgus, ajalugu, elu? Sõnad, millega kostame, kui küsitakse: kelle ehk mille, seisavad omastavas kaasuses või genitiivis. Sõnad linna, mere, tule, rahvaste, inimese on genitiivid.

Meie teame, et kord aeg oli, kus Eesti sõnade lõpul, väljaarvatud kahesilbilised, millel 1-ses silbis lühike häälik, ja tegija-sõnad, vokaali (täishäälikut) mitte ei tohtinud seista. Kui me praegu sõna lõpul täishääliku leiame, siis peame ka põhjuse nimetama, kust ja kudas täishäälik sinna on tekkinud. Ei ole ühtegi omastava kaasust (või käänet) olemas, mille lõpul täishäälik puuduks: laia, leiva, halva, kapi, jala, kurgu, mehe, jõe, riide, taeva, punase, raamatu jne. on omastavad kaasused ja kõigil on täishäälik lõpul. Miks ei ole see täishäälik siit kadunud?

Me võime juba arvata, et siin täishääliku järel midagi seisis, mis teda kaduda ega muutuda ei lasknud, nagu see nimetavas on sündinud: lai, leib, halb, kapp, jõgi jne. Mis võis see olla?

Küsime vanema aja Eesti keelt, kas ei leia me sealt vastust.

Läti Hendrikus leiame niisugused Eesti sõnad: So-n-ta-ga-na (praegu Soo-tagune), Jõ-ge-n-ta-ga-na (pr. Jõe-tagune), Maia-n-pata (praegu kõlaks see: Maja-padu), Ode-n-pe e. Ode-m-pe (praegu Ote-pää), Hye-m-pe (pr. kõlaks see: Hiie-pää). Meie näeme kõigis neis sõnades vanas keeles ühe n-hääliku, mis neis sõnades praegu puudub. Aga meie leiame ühe sarnase n: häälikuga sõna ka meie praegusest keelest; see on ma-a-n-t-e-e, mille kohta

tuleb võrrelda maa-tee. Mõlemad sõnad on praegu keeles olemas, aga kumbki lahkuminevas tähenduses. Maatee tähendab külavaheteed, maantee sillutatud postiteed. Sõna maantee peab sellel ajal tekkinud olema, kus n veel kadunud ei olnud, nõnda siis umbes Läti Hindriku päivil aasta 1200 paiku ehk enne seda. Ei oleks Läti Hindriku ajal enam n häälikut olemas olnud, siis oleks see sõna palju kõnelev kultuurajalooline dokument, ta avaldaks meile, et eestlastel juba enne sakslaste tulekut hästi korraldatud, sillutatud läbikäimise teed olivad. Kahjuks ei suuda ta aga seda tõendada, sest et n häälik nagu nägime, sakslaste tuleku ajal veel keeles olemas oli ja sillutatud maanteed sakslaste käsul ehitatud võivad olla.

See n oli nüüd, mis vokaali sõna lõpult kaduda ei lasknud. Mitte ainult ei olnud: maa-n, soo-n, ode-n, hiie-n, joge-n, vaid ka laua-n, mere-n jne., ühesõnaga iga omastava kaasuse lõpul seisis —n, nagu see Soome keeles (Soome kirjakeeles alati) veel olemas ehk ta Soome murretes küll paiguti kadunud, niisama nagu Eestis alati. See on muistne genitiivi või omastava muute lõpp ja kui meie kooligrammatikates tihti omastava muutelõppudena —a, —e, —i, —u ilmuvad, siis ainult grammatika kirjutajate teadmise puudusel: —a, —e, —i, —u ei ole mingisugused muutelõpud (падежные окончанія), vaid on sõna tüvi osad, mis nimetavas ära on kulunud, sest et nad sõna lõpul seisivad.

Mitte ainult omastava lõpult ei ole vana muutelõpp —n kadunud, vaid —n häälik on igalt poolt sõnalõpult kadunud, kus ta ilma mingi kaitseta seisis ja kus meil praegu —n sõna lõpul seisab, seal kaitstes teda enne harilikult mingi muu häälik: sein enne seinä, joon enne jooni. Meil saab edaspidi küllalt veel juhtumist olema n kadumist ka mujal konstateerida (kindlaks määrata).

Kui vana võiks see omastava muutelõpp olla?

Meie leiame teda kõigis Lääne mere Soome sugu keelis. See tõendab, et omastava lõpp —n juba sell ajal olemas oli, kui Läänemere Soome sugu rahvad veel üks rahvas oli, see on umbes Kristuse sündimise ajal, näit. Soome pitkän pitkä, Annuse pitkän, Karjala liijan ehk liian liia, Wepsa valdan valla, Vadja ärjä härja (n on Vadjas kadunud, aga tema asemel on lõpu täishäälik pikendatud); Liivis on n harilikult kadunud, nagu Eestiski, näit. jälga jala, aga et seal varemini n oli, tõendavad

niisugused kivinenud liitsõnad nagu p̄ānāl'i peaalune, mānusk mausk s. o. ebausk jne.

Me leiame aga omastava muutelõpu —n veel palju varematest aegadest, kui Ühis-Soome aeg. Nii on ta Mordva keeles n kujul olemas, näit. kudoń koja (kudo koda), ošoń linna (oš linn). — Me leiame teda aga ka Tscheremissi keelest, näit. βūdān vee (βüt vesi, vrd. Eesti vette, β on umbes v taoline häälik).

Tscheremissi ja Mordva rahvastest lahkusivad aga eestlased umbes 500—1000 aasta vahel enne Kristust. Nii vana peab siis ka see omastava n olema. Vanemist aegadest ei leia me teda. Soome-Ugri ajal teda veel ei olnud, ta näib Tscheremissi-Mordva ajal tekkinud olevat.

Kudas? ja mill teel on ta tekkinud?

Ka selle kohta leiame vastuse Mordva ja Tschere-missi keeltest. Seal on nimelt seesama n küll omastava muutelõpuna tarvitusel, selle kõrval aga ka omastava adjek-tiivi (притяжательное прилагательное) tähenduses, näit. ošoń tähendab linna (города) aga ka городской städtisch; alo ala, aloń alamal olev, нижній; Tscheremissi škemina ise, škemān minu päralt olev, мой. Soome keeles on omastav osalt selles päraltolemise mõttes veel praegu tarvitusel, näit. tämä metsä on valtion see mets on riigi oma.

Nõnda oli siis omastav vanasti päraltolemist tähendav omaduse sõna ja on alles hiljemini praeguse omastava kaasuse mõiste omandanud.

Kui nüüd meil omastav nimisõna ees seisab, näit. linna majad, raamatu lehed, jõe kaldad, kuna teistes keeltes omastav asjasõnale järgneb, näit. Vene keeles: дома города, листы книги, берега рѣки, siis saab see vahe meile kohe selgeks, kui meeles peame, et Eesti omastav muude ju õiguse pärast omaduse sõna (adjektiv) on, mis ka teistes keeltes nimisõna ees seisab, näit. городские дома, книжные листы, рѣчные берега. Sõnade järjestamises ei lähe siin Eesti keel teistest keeltest lahku.

Kirjandusline ülevaade.

O. Luts. „Kirjutatud on...“ Noor-Eesti Kirjastus.

See on üks hea täiesti uus Luts, kes selle jutu on kirjutanud. Ta on ikka küll seesama huvitav ja elava hingega Luts, kuid siin on ta kaaluvam, valivam, püüdvam.

Kui ta omast „footsist“ kõneles, siis oli tal päratu hea meel temast jutustada, kõigest sellest jutustada, mis Tootsiga kuidagiviisi ühenduses oli. Ta jutustas hästi, aga sagedasti ilmaaegu ka sellest, mis rohkem aimest eemal oli, mis meid ei tarwitsenud huvitada. Jutustas mõnikord, nagu vestjad ühest aimest teise peale tulevad, sellest teisest aimest endid lasevad vänsistada ja kergesti unustavad, mida nad õige jutu aluseks tahtsid ütelda. Iseäranis tema „Kevade II“ annab sellest tunnistust.

Oma draamades kõneles ta niisama nagu ta süda kutsus. Tema terav pilk sellekohta, mis näitelavaliselt mõjub, tema instinkt lõi ühevaa-
tuslisi, mis meie näitelava tõsiseks rikastuseks jäävad. Aga ka siin on mul tunne, et ta rohkem oma tundmuse järel on käinud, lihtsalt valanud, lootes, et õnnestab. Ja õnnestas.

Mul on tunne, et ta kõiki oma endiseid töösid enesel hinge pealt maha on tahtnud kirjutada. Ta tahtis neist lahti saada, ükstäis kuida-
viisi, et millegi muu kallale asuda. Nad takistasid teda, enne pidi kõik eest ära koristatama, enne kui uutele ülesannetele võiks anduda. Ja see uus ülesanne paistab tema viimasest teosest vastu.

„Kirjutatud on“ ... seda maksab tõesti lugeda, nagu kõiki Lutsu töösid. Ainult et sa teda palju suurema esteetlise mõnuga loed, kui endiseid — väljaarvatud tema „Mahajäetud maja“, mille lugemisel millegi salapärase lehvimist tunnend ja mis kõrgema loomisetungi hingeõhku sisaldab, kuna ta aga see juures ainult katseks jääb.

„Kirjutatud on“ ... aga on juba töö, mida sa mitte enam kui loomise dokumenti ei vaatle, vaid mida sa juba maitsed. mis sind kõvasti oskab huvitada, selle peale vaatamata, et sa ka siin küsimusi leiad, mille puudutamine ainult puudutamiseks jääb, kuna mõni kõrvalnähtus mõnikord eesplaanile tungib.

Mis kujusse puutub, siis on Luts enesele raami loonud, mille sisse ta oma pilti kindlalt tahab paigutada. Mina-vormis reageeris ta viirastus-
liste sündmuste peale, kus juures aga jutustamiseviis mitte klassilisele novellikujule ei vasta ja kus otse naturalistline kujutuselaad nii imelik-
unistavale romantilisele aluspõhjale anorganilist ornamentikat mahutab.

Aga siiski loed sa suure hea meelega. Selles raamatus on midagi painajalikku, kärsitu hinge rahutust, imelikult-kohutava maailma vaatle-
mist imelikkudest hädaohtudest piiratud seisukohalt. Ja küünilist inimese-
tundmist ja õrna loodusetundmist, mis lugeja peale oma mõju avaldamata ei või jätta. Aga peaaegjalikult mõjub see maailm, nagu ta mitte ei ole, vaid nagu Luts teda näeb. Ja ma usun, et ta häid tondi juttusid kirjutaks.

K. A. Hindroy.

Friedebert Tuglas, Juhan Liiv. Osühisus „Noor-Eesti kir-
jastus.“ 1914. 80 lhk. Hind 60 kop.

Anton Jürgenstein, Jutta. Neljajärguline kurblik luulelugu-
Teine trükk. (Rahva näitemängud nr. 182). Kirjastaja H. Looke Wil-
jandis. J. Mällo trükk. Tartu, 1914. 56 lhk. Hind 60 kop.

Sirvilanad, Eesti rahva tähtsamat 1915. 19. aastakäik. Eesti Üliõpilaste Seltsi kirjastus. Tartus, 1914. LX+60 lhk. +42 lhk. kuulutsi. Hind 10 kop.

Ühistegevuse-kalender 1915. III aastakäik. Eesti Ühistegevuse Büroo väljaanne. Tallinnas, A. Laurmanni tr. 81 lhk. +16 lhk. kuul. Hind 7 kop.

Kiir-kalender 1915. Seitsmes aastakäik. „Tähe“ trükikoja trükk. Wõrus. 97+25 lhk. kuulutsi

K. Tonkmann, Tegelik juurvilja kasvataja. 29 pildiga. Tallinnas. Kirjastuse-Ühisus „Maa“. M. Schifferi tr. 1914. 64 lhk. Hind 40 kop.

Tuglase lõpuotsused Juhan Liivi kohta toome siin Tuglase oma sõnadega: „Ebaõnnestanud, virilad, krobelistes olud, mille-des tema (Juhan Liivi) tegevus kulus, on ka tema elutöösse midagi kro-bedat, virilat, haiget toonud. See on juhuslikum, ebastiilsem ja katke-lisem olnud kui ühelgi teisel Eesti kirjanikul. Tema mõttekujud on nagu puujuured, mis kahe kalju vahel sügavusesse tungivad: kord lähevad nad prao kitsenedes õhukeseks ja laiaks kui paberilehed, siis aga paisuvad nad jälle rasketeks ja haiglasteks muhkudeks ning tompudeks. — Nii on Liiv mõnede kõrvaliste ainete kallal lugematud korrad juurelnud, kuna ta terveid maailmu enese ümber ei ole näinud. Ta on süvenenud mõne-desse meeoludesse otsekui tuuker mere sügavusesse, kuid talle on jää-nud kuulmata sajanded põlevad elu küsimused. Kõige vähem on tal kalduvust olnud omi tähelepanekuid ja tundmusi üleüldistada, neist miski-suguseid järeldusi teha, neid süstematiseerida. (lhk. 25.) — Liiv on novellistina õieti väikene kirjanik. Vaevalt sadaviiskümmend lehekülge tema proosast pakub meile miskisugust rahuldust. Ja lugedes uuesti tema tööde kogu õiglase arvustusega, peame ainult imestama, et Liivi tähtsust novellistina kõik aeg nii suureks on peetud... (lhk. 46). — Ra-matul „Elu sügavusest“ on rohkem väärtust isiklikuna dokumendina kui kirjanduslikuna nähtusena (lhk. 49). — Mis Liivi lauludesse puutub, siis „oleks täiesti eksitus, tema töid ainult tehnilisest seisukohast hinnata. Nad ei ole mitte selle jaoks. Need on halvad luuletused. Temalt ei või sellel alal midagi õppida. Tema jälgendamine — see rikuks ainult noort annet.“ (lhk. 71). — Mis pärast mõjub siis Juhan Liiv kõigest sellest hoolimata. Ta mõjub „ikkagi ainult sellepärast, et ta on — luuletaja, poet. Seda on võimata seletada. Seda võib ainult tunda (lhk. 74). Intimne looduse ja traagiline inimese käsitlus — need on omadused, mis Liivi noorepõlvele kalliks on teinud... Tõeliku tundmuse kuulutajana saab Liiv ka tulevikus meie lüürikas miskisugusena teetähisena seisma, mille poole, hingetutest vormidest ära väsides, ikka uuesti ja uuesti tagasi tullakse, et jälle inimlike kannatuste kibedates vetes oma hinge karastada. — Ja praegu tahaks Liivi tähtsust just sellest seisukohast rõhutada. Kes võiks vastu vaielda, et Gustav Suitsi mõju Eesti lüürikas-mä selle sisulise kui ka vormilise kulturi tõstmises võrdlemata palju suu-

rem on kui Liivi oma. Kuid ajajärgul, mil meie kõige nooremas lüürikas just misgisugune puhta-vormi kultus valitsema on pääsenud, mil hingetu estetism kõike elutunnet ähvardab hävitada, jättes ruumi ainult külmale „parnassi“ vaimule, oleks tervislik silmi Liivi poole pöörata. Meile meeldivad salmid, millede all näeme nimesid nagu Semper, Barbarus või Kärner, kuid veel enam meeldiksivad nad, kui meie neis rohkem elava elu hinge tunneksime“ (lhk. 78). — Viimaste ridadele oleksime meie valmis kahe käega alla kirjutama.

Jürgensteini Juta ilmus juba 1886. aastal. Kui nüüd, ligi kolmekümne aasta pärast, uut trükki tarvis oli, siis ei kõnele see just selle poolt, et raamatut väga palju oleks loetud, küll aga tõendab ta, et raamat siiski tähelepanemist leidnud on, kuna meil sarnased raamatud, nagu Juta, enamiste teises trükis ülepea ei ilmu. Lugejad on siis oma otsuse selle poolt andnud, ei töötl väärtus ei puudu. Nii palju olgu siin nimetatud raamatu uue trükiga tutvustamiseks, mis ilusal kujul hea paberi peal on ilmunud.

Sirvilaudadest võib huvitusega lugeda J. Tõnissoni: „Suur ilma-sõda ja Baltimaade tulevik“, mis õige roosilise tulevikku-vaatega lõpeb; huvitav on ka V. Ernitsi „Rahvused Austria-Ungaris“ nii hästi oma sisu poolest kui ka selle poolest, et kirjatükk Eesti keeles kirjutatud on. Nagu „Eesti Kirjanduse“ lugejatel tuttav, on ju hr. Ernits üks neist, kes Soome ja Eesti keelte segust üht keelt tahavad luua, millest soomlane ega eestlane aru ei saa, selle keele tarvitaja vist ise ka mitte. Praegu kõnesolevas kirjutuses on aga hr. Ernits näidanud, et ta ka Eesti keelt veel hoopis unustanud ei ole, vaid teda üsna rahuloldavalt oskab tarvitada. — Sisukas on ka H. Niggoli „vähjatõbi.“ — Lui Oleski „praegune ilmasõda“ oleks ajalehes vist omal kohal olnud; Sirvilaudade jaoks on tal liig vähe sisu. — Ka H. Kruusi „Poolakate rahvaslikest püüetest“ oleks võinud Poola küsimusega rohkem tuttav olla; kõige paremine on Preisi poolakate seisukord kirjeldatud. — A. Sihveril „Läänemere ajaloolisest minevikust“ on head tahtmist. Kahjuks aga ei saa heast tahtmisest üksi. Saksa ajaloolaste pealiskaudsed, ilma põhjendusteta ettetöötavad kujutused eestlastest kui metsrahvast enne sakslaste meie maale tulekut on hr. Sihver omandanud, aga toob niisama vähe selleks tõendusi, kui saksa ajaloolasedki; õigem, ta ei too mingit tõendust. Ta kirjutab: „... Soome-Ugri rahvad, kes vanal hallil ajal Uraali mägede ümbruskonnas, Kaama ja Volga harude (?) vahel elasid ja kultuuriliselt alal teistest madalamal seisid.“ (Ei vaidle, et see tõsi võib olla, kuid kust hr. Sihver seda teab?) „Suuremasse hariduselu valgusse (! Mis keele sõna peaks see „valk“ või „valg“ „valgu“ olema?) astusid meie esivanemad Läänemere rannale jõudes. Siin olles õppisid nad Läänemaa haridusega rohkem kokku puutudes enam, kui pikka aastasade jooksmise aegade endistel asupaikadel. (Jälle väga kategooriliselt öeldud, kuid tõendus unustatud). 12. aastasajal ei tule Lääne rahvad meie maale „ena ma“

rõõvimise sihiga, vaid ristiusu laiali laotamise ja riikliku võimu rajamise mõttes.“ Nii toodud meilegi ristiusk. (Uskugu, kes suudab!) — Vististe ka heade tahtmistega, kuid veel väiksemate teadmistega, osalt vist küll ka hooletult on keegi ilma nimeta kirjandusajaloolane oma õnne kalendariumi osas katsunud, kuid ilma tagajärjeta. Näituseks ei ole Karl Linné mitte 13. (30.) mail sündinud, nagu kirjandusajaloolane arvab, vaid 23. mail; Stokholmis töötas ta tegeva arstina, looduseteaduse professoriks oli ta 1842 aastast Upsala ülikoolis. — Leibniz ei sündinud mitte 26. (13.) juunil, vaid 1. juulil 1646. — Schiller on Johann Christophiks nimetatud, tema täis nimi oli Johann Cristoph Friedrich von Schiller, ja just nimi Friedrich, mille all Schiller tuttav, on välja jäetud. Tema töödest on nimetatud ainult „Röövlid“, mis igatahes mitte tema kõige parem töö ei ole. Oleks võinud natuke ka Eesti lugejaid silmas pidada. Schilleri „Orleani neitsi“ on Eesti tõlkes saada, „Postimehe“ kirjastusel ilmunud. Schiller sündinud 10. (28.) nov. 1759, nii oleme meie siis tema sündimise ajal Lääne-Europast terved 18 päeva ette hüpanud, kuna meie muidu ikka järel käime. — Aga vaatame, kudas Eesti kirjanikkudega lugu. Jakob Hurt olevat 1859 sündinud, 1906 surnud, nii siis 47 aastat vanaks saanud. Tänini arvati, et Hurt palju vanem on olnud. Fählmann ei ole mitte arstiteaduse professor olnud, ta luges ainult mõni aeg professori asemel. „Maarahva kalender“ ei ole Fählmanni töö, küll aga osalt tema toimetatud. — Kunder ei surnud mitte Kaasanis, vaid Petrograadis. — Georg Müller ei sündinud mitte umbes 1557, vaid umbes 1575. — Rossihnius ei ole mingit „Kodu- ja käsiraamatut“ kirjutanud, vaid andis 1632 kaks raamatut: katekismuse ja pühapäevade evangeliumid ja epistlid välja. — Saagu neist näitustest. Nii, ütleme pehmelt — hooletumalt ei peaks tööd tegema. — Kirjutuste keeleline külg näib kellegi keelemehe käes parandada olnud, kes õndsas Stahli aegadest õigekirjutuse poolest kaugemale ei ole saanud. Sellega tulevad vistist seletada niisugused Eesti keeles puuduvad vormid, nagu *s e l t s e, v a l g u s s e, e l e m e n t e*, kus eestlane *s e l t s a, v a l g u s e s s e, e l e m e n t a* ütleb. Aga õnneks on eestlane juba muistsest ajast harjunud sõnu mitte tähtede järge lugema, vaid ta loeb ikkagi *s e l t s a* olgugi seal *s e l t s e* kirjutatud. Suuremat hädaohtu Stahli jüngrite poolt siis Eesti keelel karta ei ole.

Ühistegevuse kalender sisaldab peale harilikkude kalendariumi teadete Eesti ühisuste nimekirja, asutamise aasta, liikmete arvu jne.; kirjutused ühistegevuse tähtsusest jne. J. Kukk'e, J. Klaassen'i, A. Kask'i ja teiste poolt.

Kiir kalendri sisu on: Kalendarium. — Luteruse pilt A. Slotte järele Soome keelest (ei oleks midagi kaotatud, kui see ka tõlkimata oleks jäänud); — Kui ema ära suri . . . Kauppis Hekki j. Soomekeelest; — Piirid. ainetel Pan. — Võit, kirj. Pan, Kalendri saba jaoks hea küll.

Oma Juurvilja-kasvataja eessõnas kirjutab raamatukirjutaja Tonkmann: „Olen oma koha peal kümme aastat juurvilja kasvatanud ja

sellepärast on mul sellel alal võimalik olnud tegelikult järele katsuda, missugused juurvilja kasvatamise viisid meie oludes kõige kohasemad on. Et ma juurvilja-kasvatust oma tegelikkude katsete järele väga kasulikuks põllu-töö haruks pean, iseäranis seal, kus piimakarja peetakse, sellepärast pidasin tarvilikuks käesolevat väikest raamatukest, kus peaaesjalikult oma tegelikka katseid olen käsitanud, kokkuseada ja välja anda . . .“ Raamat sisaldab peetide, porgandite, nairiste ja kaalikate kasvatamise.

„Keelelise kuukirja“ 1. numbris on hr. J. Aavik suure ägedusega isiklisi arveid minuga õiendama hakanud. Et minul omalt poolt midagi isiklist tema vastu ette tuua ei ole, siis pean ma kahjaks vastuse võlja jääma. Loodan, et „E. Kirj.“ lugejad mind vabandavad. Mis hr. Aaviku isikliste arvepidamiste seas asjalist leidub, sellest pikemalt „E. Kirj.“ lähemates numbrites.

J. Jõgever.

Toimetusele on järgmised raamatud saadetud:

E. N. Setälä, Über art, umfang und alter des stufenwechsels. Helsingfors.

Lauri Kettunen, Jätvatjan geminoitumis-ilmioistä.

Tulu raamatuladult Tallinnas:

Peeterburi Eesti Jaani koguduse minevik ja praegune seisukord Peeterburis. 1914. H. 20 k.

N. Dmitriew, Oma kodukolle. „Hariduse“ kirjastus Tallinnas. H. 80 kop.

D. Solowjowi järele, Dekabristid. „Tulu“ kirjastus. H. 50 k.

J. Loeb (Löb), Elu. „Tulu“ kirjastus. H. 20 kop.

A. Ladenburg, Looduseteadus ja ilmavaade. J. Depmanni tõlge. „Hariduse“ kirjastus. H. 30 kop.

Kummitööd. Kirjastus „Tulusad nõuanded“. H. 15 kop.

Kaupleja nagu ta olema peab. „Tulu“ kirjastus. H. 40 kop.

M. Martna, Mida, kudas ja millal süüa. „Hariduse“ kirjastus. H. 30 kop.

Sõnake kodumaa kalaasjanduse ja kalapüügi edendamiseks. „Hariduse“ kirjastus.

E. Tschishow, Lääne-Europa I. „Hariduse“ kirjastus. H. 80 kop.

K. Tiander, Kuidas inimene alkoholi üles leidis. „Hariduse“ kirjastus. H. 30 kop.

A. Bogdanow, Inimese ja masina vahe peal. „Tulu“ kirjastus. H. 10 kop.

Hapu piim, kumõss. „Tulu“ kirjastus. H. 25 kop.

Nikitinski, Toit, riided ja korter. „Hariduse“ kirjastus. H. 20 kop.